

Het vertrekpunt van deze lange voettocht is het zuidportaal van de kathedraal van Canterbury. Sigeric heeft het grootste gotische bouwwerk in Engeland nooit gekend. De huidige kathedraal werd pas gebouwd na een verwoestende plundertocht door de Denen in 1013. Bij dat zuidportaal staat een zuil die het nulpunt van de Via Francigena markeert. In de eerste minuten van de voettocht loop je langs twee andere belangrijke plaatsen in de stad: St. Augustine's Abbey en St. Martin's Church, de langst onafgebroken in gebruik zijnde parochiekerk van Engeland.

Vervolgens loop je door het dal van Elham, een boerendorp waar je een laatste blik kunt werpen op de kathedraal van Canterbury. Daarna verschijnt in de verte het blauw van het Kanaal. Langs de beroemde witte kliffen van Dover bereik je ten slotte de boulevard van dit havenstadje van waaruit je met een veerboot naar het

Franse Calais kunt overvaren. Calais is zeker een stop waard; beklim bijvoorbeeld de klokkentoren van het stadhuis om van het zeezicht te genieten. Het Franse deel van de tocht begint voor de Onze-Lieve-Vrouwekerk. Elke dag wordt hier een mis gehouden voor pelgrims die aan het einde een zegening ontvangen. Na Calais volg je de kustlijn langs een aantal grote stranden tot aan Wissant (waarschijnlijk kwam Sigeric hier aan land), waar je de kust achter je laat en in zuidelijke richting naar Guînes wandelt. Na de velden bereik je de eerste Franse bossen. Er staat hier een monument ter ere van de eerste heroïsche oversteek van het Kanaal met een luchtballon in 1785. Je passeert het dorpje Licques met zijn abdij voor je bij het vestingstadje Ardres en het fort Tournehem-sur-la-Hem aankomt.

De volgende dag eindigt in Wisques, dat bekendstaat om zijn twee abdijen. Hier stuit je op een oude route die volgens historici een restant is van een weg waarover de legioenen van Julius Caesar marcheerden toen hij zich opmaakte voor een invasie van Engeland.

De etappe na Wisques staat in het teken van valleien en beekjes, zoals de Lys, en eindigt in Delettes, niet ver van Thérouanne. Na Amettes steek je door

*Bladzijde hiernaast, boven:
Pelgrims onderweg langs de Côte
d'Opale.*

*Bladzijde hiernaast, onder:
Het stadhuis van Calais met
zijn belfort uit het begin van de
20e eeuw.*

*Boven: Het landschap rond
Licques, waar het Parc naturel
régional des caps et marais
d'Opale ligt.*

De totale route door Frankrijk is zo'n 1000 kilometer die op de officiële sites in 47 etappes van elk iets meer dan 20 kilometer wordt verdeeld. Wandelaars hebben over het algemeen een iets hoger tempo, dus kun je uitgaan van 35 tot 40 etappes van Calais tot de grens met Zwitserland. Het grootste deel van de route is vlak met beperkte hoogteverschillen en loopt door uitgestrekte landbouwgebieden en tussen de wijngaarden. Aan het eind, bij de Zwitserse grens, kom je bij de bergen. In Frankrijk is de bewegwijzering van de Via Francigena gelijk aan die van de Grande Randonnée 145 met de rood-witte markeringen.

Onder: Zicht op Ablain-Saint-Nazaire vanaf de Anneau de la Mémoire (Ring of Remembrance), een monument ter nagedachtenis aan alle gesneuvelde soldaten, ongeacht hun nationaliteit, in de Eerste Wereldoorlog.

Bladzijde hiernaast, boven: De torens van de kathedraal van Laon.

Bladzijde hiernaast, onder: Landbouwvelden in het departement Somme.

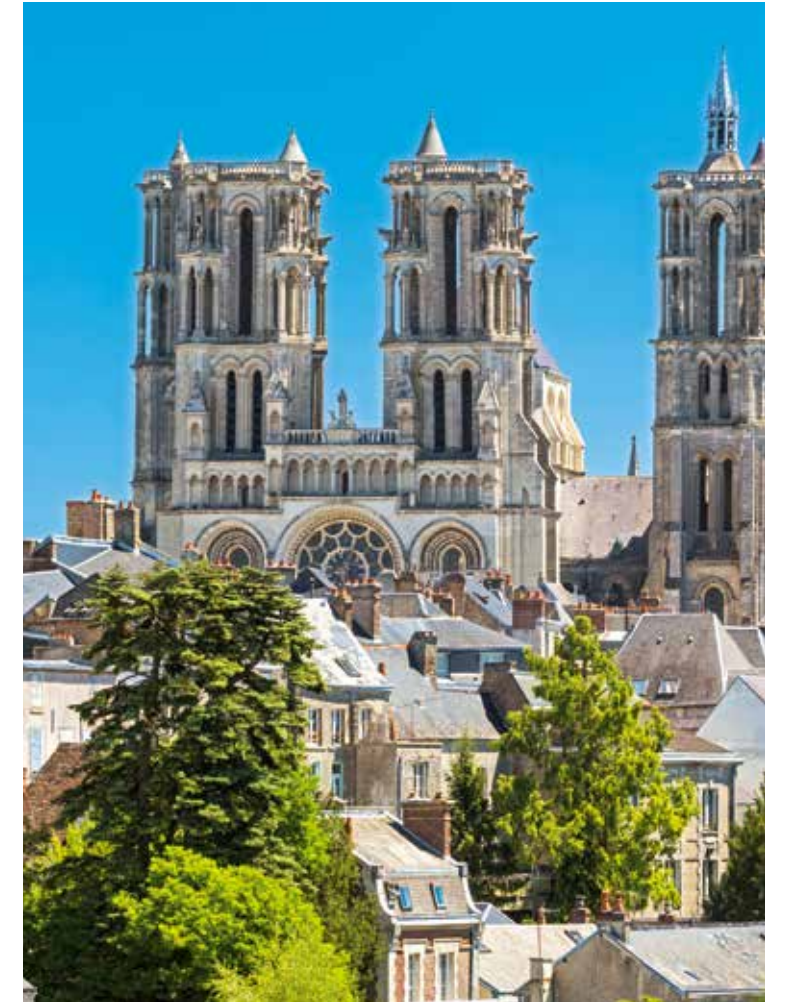
een oude mijnbouwstreek, zoals blijkt uit de slakkenbergen, en kom je aan in Bruay-la-Buissière, een van de halteplaatsen die in het manuscript van Sigeric is opgetekend met de naam Bruwaei. De Eerste Wereldoorlog heeft in deze streek diepe sporen nagelaten. Op weg naar Ablain-Saint-Nazaire stuit je op tal van gedenkstenen en monumenten voor de gevallen in de jaren van deze vreselijke strijd.

Na nog een dag onderweg te zijn geweest door een landschap vol bossen, beken en kleine wetlands kom je aan in Arras (Atherats in de tijd van Sigeric), de hoofdstad van Pas-de-Calais op zo'n 200 kilometer van het Kanaal. Eeuwenlang stond deze stad bekend om haar stoffen. Middelpunt van het centrum is de 17e-eeuwse Grand Place in Vlaamse stijl. Aan de Place des Héros staat het stadhuis met belfort, en even buiten het centrum vind je de citadel, gebouwd door de Franse militair architect en vestingbouwer Vauban. Verder naar het zuiden loopt de route door plaatsen die getekend zijn door de trieste herinnering aan de Eerste Wereldoorlog. In Sapignies loop je langs een Duitse begraafplaats en in Bapaume, waar deze etappe eindigt, vind je een Brits kerkhof.

De volgende dag laat je de vlakte van Arras achter je en begin je met een flauwe klim naar de hoogvlakte van de Somme. Ook dit gebied staat helaas bekend om zijn grote veldslagen, zoals die van juli tot november 1916, waarin

620.000 geallieerde en 450.000 Duitse soldaten het leven lieten. Na de bossen volgt een meer open landschap bezaaid met kleine waterpartijen, wat aangeeft dat je in het departement Aisne bent aangekomen. Kleine dorpjes volgen elkaar op (Trefon, Etreillers en Roupy) tot je aankomt bij Seraucourt-le-Grand, waar de rivier de Somme doorheen stroomt. In het manuscript van Sigeric wordt deze stad Martinwaeth (Martini Vadum) genoemd. Na andere dorpjes die na de verwoestingen van de Eerste Wereldoorlog volledig werden herbouwd, bereik je Tergnier met zijn oude centrum vol gebouwen in elegante art decostijl. Ook hier zijn talrijke herinneringsroutes gewijd aan de gebeurtenissen in de twee wereldoorlogen.

Een van de volgende etappes van de Via Francigena loopt vlak langs de benedictijnenabdij Saint-Nicolas-aux-Bois en de priorij van Tortoir. De dag eindigt in Laon, de hoofdstad van het departement Aisne met zijn grote gotische kathedraal uit de 11e eeuw en kapel van de Orde der Tempeliers, die nu deel uitmaakt van de rondleiding door het Museum voor kunst en archeologie. Ook na Laon stuit je overal tussen de dorpen op sporen van de Eerste

NIET MISSEN

- CANTERBURY, KATHEDRAAL
- ARRAS, GRAND PLACE
- REIMS, KATHEDRAAL
- CHAMPAGNE-ARDENNE, WIJNGAARDEN
- BESANÇON EN DE FRANCHE-COMTÉ
- ROMAINMÔTIER, ABDIJ
- LAUSANNE, MEER VAN GENÈVE
- GROTE SINT-BERNARDPAS

Wereldoorlog (zoals het netwerk aan loopgraven bij het dorp Bouconville-Vauclair). Na de huizen in Corbeny kom je aan bij een militaire begraafplaats met een monument ter nagedachtenis aan de tanks die hier in 1916 voor het eerst aan het front werden ingezet.

Een tamelijk lange dag (27,7 kilometer) brengt je vervolgens in de streek Champagne-Ardenne met een van de parels van de route over Franse bodem: de kathedraal van Reims, op zo'n 430 kilometer van het Kanaal. Eeuwenlang werden hier de koningen van Frankrijk plechtig gekroond. Na de eindeloze bombardementen van de Duitsers in de Eerste Wereldoorlog werd de kathedraal bijna volledig herbouwd. En nog altijd bestaat er een nauwe band met de Via Francigena en de geschiedenis van de pelgrims.

Na Reims komen pelgrims die van wijn en het goede leven houden aan in een streek naar hun hart: op de etappe naar Verzy wandel je langs wijngaarden en in Verzenay stuit je op een molen van het beroemde wijnhuis Mumm, waar je ook een champagnemuseum aantreft. De huidige Via Francigena voert je door een bos en een wijngaard voorbij Condé-sur-Marne langs een van de vele waterwegen die het Frankrijk van de 17e-eeuw zoveel voorspoed hebben gebracht: het Marne-kanaal.

Het stadje Châlons-en-Champagne wordt gedomineerd door de prachtige gotische kathedraal Saint-Étienne (die in de 19e eeuw door de grote architect en liefhebber van de middeleeuwen Eugène Viollet-le-Duc werd gerestaureerd). Hier werd Bernardus in 1115 benoemd tot abt van Clairvaux.

Voorbij het plaatsje Saint-Germain-la-Ville blijft het landschap heuvelachtig. Krijtgroeven markeren de streek rondom de rivier de Fion, waar uitgestrekte wijngaarden langs liggen die de beroemde champagne voortbrengen. De volgende etappes zijn weinig verrassend. De tocht is wat eentonig, maar de streek wordt geleidelijk aan natter en er verschijnen her en der poeltjes en

Op veel Europese voettochten is het gebruik van pelgrimsboekjes wijdverbreid. Dit document is afgeleid van de geloofsbrief voor pelgrims naar Santiago en fungeert als een soort 'paspoort' voor wandelaars. Het heeft een tweeledig doel: je hebt het nodig om gebruik te kunnen maken van de hostels die enkel voor wandelaars zijn en het is het bewijs dat de houder de tocht daadwerkelijk heeft afgelegd. Dit bewijs heb je nodig om het eindcertificaat te ontvangen. In Spanje wordt dat certificaat een *compostela* genoemd en op de Via Francigena heet het een *testimonium*. De Via Francigena heeft een eigen pelgrimsboekje dat verkrijgbaar is bij verschillende instellingen, zoals de Vereniging Pelgrimswegen naar Rome. Op de omslag staat een overzicht van de route, de gegevens van de pelgrim en het bevat bladzijden voor de stempels.

Links: Het koor van de kathedraal van Reims.

Onder: De wijngaarden van Côte des Bar in de streek Champagne.

Boven: Het Lac du Der-Chantecoq even voorbij Vitry-le-François.

Bladzijde hiernaast, boven: Wijngaarden in de buurt van Baroville in het departement Aube.

Bladzijde hiernaast, onder: Middeleeuwse bastiontoren in Langres in de Haute-Marne.

meertjes. Na Vitry-le-François wordt het gebied steeds bosrijker met overal eiken tot je aankomt bij het Lac du Der-Chantecoq, een stuwmeer en een rijke fauna en tevens een geliefde plek voor trekvogels.

Op de etappe van Outines naar Chavanges wordt je aandacht getrokken door een aantal bijzondere kerken: in Outin staat de grootste kerk met vakwerkmuren en de kerken in Bailly-le-Franc en Lentilles vallen vooral op door hun gedetailleerde versieringen en bouwtechnieken.

Langs de route van Chavanges naar Précly-Saint-Martin vind je in de kerk van Rosnay-l'Hôpital een verwijzing naar Thomas Becket van Canterbury, die hier in 1164 een mis opdroeg en een wonder verrichtte door een bron met gezegend water te laten ontspringen, die gelovigen genezing bracht.

In Brienne-le-Château vind je verwijzingen naar Napoleon (die hier van 1779 tot 1785 zijn militaire scholing kreeg) en na Dienville betreed je het gebied van de grote meren die gebruikt werden om het waterpeil van de Seine en de Aube te reguleren. Bar-sur-Aube was eeuwenlang het handelscentrum voor Vlaamse handelaars en hun Italiaanse collega's die in de rijke paleizen en op de pleinen van het centrum specerijen, zijde, stoffen en metalen kochten en verkochten.

Na Baroville loopt de Via Francigena vlak langs een van de belangrijkste plekken voor de geschiedenis van de Europese kloosterorden: in 1115 stichtte de toekomstige heilige Bernardus hier met een dozijn broeders de abdij van de 'heldere vallei' (Clairvaux), de oorsprong van de cisterciënzer orde. Aan de oevers van de rivier de Aujon ligt de plaats Châteauvillain met zijn verdedigingswerken, tuinen aan het water en een enorme hertenpark. Op de etappe naar Richebourg en Faverolles kom je historische sporen tegen van ruim voor de tijd van Sigeric. Faverolles was in de Romeinse tijd een kruispunt van belangrijke verbindingswegen, zoals blijkt uit het Gallo Romeinse mausoleum dat er staat. De volgende bestemming is Langres. Dit stadje heeft meer dan drie kilometer aan muren om zijn centrum en werd al voor de Romeinse tijd bewoond.

Nu verlaat je de bossen en uitgestrekte akkers en inmiddels zit je officieel al op etappe 37. De Via Francigena loopt hier door een kalksteenlandschap vol karstverschijnselen zoals grotten, dolines en zinkgaten.

We sluiten het lange traject door Champagne-Ardenne af en komen in Bourgogne. Dit was altijd al een van de belangrijkste en rijkste regio's van het land en eeuwenlang oefenden de hertogen van Bourgondië grote invloed uit op de politiek en geschiedenis van Frankrijk en de rest van Europa.

Na het historische stadje Champlitte volgt de Via Francigena de loop van de Salon. Via de oevers van deze rivier en langs een aantal oude kanalen kom je in Seveux (Sefui volgens Sigeric). In Etuz laat je het departement Haute-Saône achter je en kom je in Doubs. Voordat je aankomt in de stad Besançon merk je dat dit gebied veel moderner en dichter bevolkt is dan het majestueuze en eenzame land waar je eerder doorheen liep. Besançon, de hoofdstad van Franche-Comté en geboorteplaats van Victor Hugo en de gebroeders Lumière, is een fantastische plek om wat langer te blijven. Rust uit aan de oevers van de Doubs of aan de voet van de citadel die Vauban aan het eind van de 17e eeuw ontwierp.

Op zo'n 900 kilometer van Calais verandert het landschap opeens sterk: de eindeloze, uitgestrekte velden en lage

heuvels maken plaats voor de eerste blikken op de bergen van Zwitserland, die de wandelaars de komende dagen moeten overwinnen.

Met Besançon achter je begint de weg afwisselend te stijgen en te dalen. Na Foucherans betreed je de wereld van de Voor-Alpen. Hier geen brede en zonovergoten rivieren zoals eerder op de route, maar smalle stromen die zich tussen rotswanden doorpersen en bekendstaan om hun forel. Zoals de Loue, die door Ornans en andere plaatsjes in het hart van Franche-Comté stroomt. Vanaf Mouthier volg je een spectaculaire route door de Gorges de Noailles, een kloof die is uitgeslepen door de Loue. Na enkele steile klimmetjes bereik je Ohans en vervolgens Pontarlier, dat op de respectabele hoogte van 837 meter ligt.

Op de laatste wandeldag in Frankrijk leg je 23 kilometer af, dwars door de kalksteenbergen van de Jura en langs het duizelingwekkende kasteel van Joux, dat op een zeer strategisch punt is gebouwd. In deze rustige, bosrijke streek

wandel je via Fourgs naar Jougne en bedwing je een van de beroemdste passen uit de Romeinse oudheid en de middeleeuwen: de ruim 1000 meter hoge Col de Jougne, waarmee je in Zwitserland aankomt.

De streek die je nu doorkruist, heet nog bijna net zo als vroeger: Entefar (ook Sigeric noemde het zo: Antifer). Hier kun je genieten van ruim zicht op de Alpen die nu binnen handbereik komen. In Orbe (waar ook de hofhouding van de Engelse aartsbisschop halt hield, toen het nog Urba heette) vind je een van de grootste verzamelingen mozaïeken uit de Romeinse tijd ten noorden van de Alpen. Op de etappe van Orbe naar Cossonay ligt het plaatsje Romainmôtier. Het plaatselijke klooster onderhield nauwe betrekkingen met de machtige abdij van Cluny, die een van de belangrijkste 'sponsors' was voor het middeleeuwse succes van de bedevaartstochten naar Santiago.

De volgende etappe markeert een belangrijk moment op de tocht door Zwitserland: je daalt af langs de

kronkelige rivier de Venoge naar Lausanne aan het Meer van Genève. Net als tijdens de Reformatie was Lausanne ook in de tijd van Sigeric een belangrijk bedevaartsoord. Sigeric besloot er dan ook halt te houden.

De route verlaat de stad aan de kant van het meer en dit traject is een van de aangenaamste van de Zwitserse Via Francigena. Tot aan het beroemde stadje Vevey loop je door uitgestrekte wijngaarden die vanwege hun tradities en kwaliteit door de Unesco tot werelderfgoed zijn uitgeroepen.

Van Vevey naar Aigle is het niet zo ver: iets meer dan 25 kilometer, gedeeltelijk langs de oevers van het meer en door het beroemde plaatsje Montreux, en gedeeltelijk bergopwaarts naar Yvorne met prachtig uitzicht op de Rhône. Nog altijd wordt het landschap gekenmerkt door wijngaarden en eenmaal voorbij Ollon en Antagnes volg je de Rhône een tijdje tot aan Saint-Maurice (precies op de grens tussen de kantons Vaud en Wallis). Dit was eeuwenlang een klassieke stopplaats voor pelgrims die de Alpen wilden oversteken.

De Via Francigena volgt de loop van de jonge Rhône bergopwaarts richting Martigny langs de watervallen van Pissevache en door de Gorges du Trient. Hier wordt de Rhône steeds wilder en natuurlijker. Julius Caesar noemde Martigny al in zijn verslagen over de Gallische veldtochten onder de naam Octodurus. Het stadje is een bekende pleisterplaats langs de Romeinse weg naar Gallië, de *Via delle Gallie*.

Het Zwitserse deel van de Via Francigena is veel gevarieerder en glooierder dan het traject door Frankrijk en biedt mooie panorama's. Ook moet je wat hoogteverschillen overwinnen, vooral aan het eind. Vanuit Frankrijk slingert het eerste deel zich door de wijngaarden langs het Meer van Genève. Daarna klim je naar de waterscheiding tussen het noorden en het Valle d'Aosta. In totaal zijn er 12 etappes in Zwitserland over iets meer dan 200 kilometer. Het Zwitserse deel van de Via Francigena komt overeen met de Zwitserse wandelroute 70.

Links: Fort Mahler tussen Pontarlier en de Zwitserse grens.

Boven: Besançon, aan de oevers van de rivier de Doubs, in Franche-Comté.

De hoge bergen van de Alpen liggen inmiddels op steenworp afstand en na Martigny begint de lange klim die je in drie dagen naar het hospice van de Grote Sint-Bernardpas voert. De Francigena loopt eerst door de Gorges Les Trappistes en vanuit Sembrancher volgt een weg die de Franse keizer Napoleon Bonaparte zou hebben afgelegd. Hij liet de oude Romeinse weg vanaf de pas aanpassen aan zijn militaire en strategische doeleinden. Na Orsières volgt een lange dag met meer dan 1000 meter hoogteverschil naar Bourg-Saint-Pierre aan de voet van de laatste klim naar de pas.

De laatste Zwitserse etappe, de tocht naar de Grote Sint-Bernardpas, is slechts 11 kilometer maar vereist wel de gestage en inspannende klim van nog eens 1000 meter hoogteverschil. Het traject is ronduit spectaculair met steeds weidse uitzichten. Ook de Romeinse legioenen moesten over de Grote Sint-Bernardpas, die in geval van nood het hele jaar door begaanbaar was dankzij

een verharde weg waarvan nu nog resten zijn te vinden. Langs de weg hebben archeologen een reeks inscripties en gedenksteden gevonden waarin reizigers de goden dankten voor hun mededogen. De oudste historische sporen op de Grote Sint-Bernardpas zijn een Romeins poststation en een altaar gewijd aan Jupiter Poeninus. De eerste overtocht in de middeleeuwen waar melding van is gemaakt, was waarschijnlijk die van Karel de Grote in 775. Rond 1050 nam Sint-Bernardus van Menton, aartsdiaken van de stad Aosta, het initiatief tot de bouw van een hospice voor de reizigers en pelgrims, die in steeds grotere getale langs de vaste route van de Via Francigena over de pas trokken.

Eeuwen later werd Napoleon de volgende belangrijke figuur op de pas: de legers van de beste generaal van de République trokken via deze pas het hertogdom Savoie binnen. Napoleon volgde zijn troepen enkele dagen later in mei 1800, waar hij het hospice zelfs met een gepeperde rekening liet zitten. De generaal kwam daar

aan op een muilezel met een paar vertrouwde reisgezellen, al vertelt de officiële geschiedschrijving heel wat anders. Geleidelijk ontstond er een officiële versie van een stoutmoedige generaal die de Grote Sint-Bernardpas bedwong in het zadel van zijn geliefde witte paard en vanaf een top oplettend de bewegingen van zijn troepen inspecteerde. Met het ruiterportret van Napoleon die de Grote St.-Bernardpas oversteekt (dat nu in het Louvre hangt) liet de Franse schilder Jacques-Louis David de beroemdste en meest majestueuze versie van deze fake versie na aan het nageslacht.

Bladzijde hiernaast, links: De duizelingwekkende, 65 meter hoge waterval van Pissevache in de rivier de Salanfe.

Bladzijde hiernaast, rechts: Het standbeeld van Sint-Bernardus van Menton, patroonheilige van de bergbeklimmers.

Onder: De Grote Sint-Bernardpas in de Penninische Alpen op de grens van Zwitserland en Italië.

